

PRINCIPI MODERNIH TELEKOMUNIKACIJA

*Elektrotehnički fakultet
Katedra za telekomunikacije
Beograd, 2020/2021.*

-Vežbe I-

Statistički kodovi

Zadatak 1

Kraftova nejednakost tvrdi da uvek može da se napravi trenutni kod sa dužinama kodnih reči $l_1, l_2, \dots, l_q$ ako je zadovoljena relacija

$$\sum_{i=1}^q 2^{-l_i} \leq 1$$

Neka izvor emituje sekvencu sastavljenu od simbola K, I, Š, A, a primenjen je neki od statističkih kodova navedenih u nastavku. Proveriti da li je za njih ispunjena Kraftova nejednakost i da li su ovi kodovi trenutni!

Simboli	Prvi kod	Drugi kod	Treći kod
K	00	001	110
I	01	10	10
Š	10	0001	1110
A	11	1	0

Zadatak 1

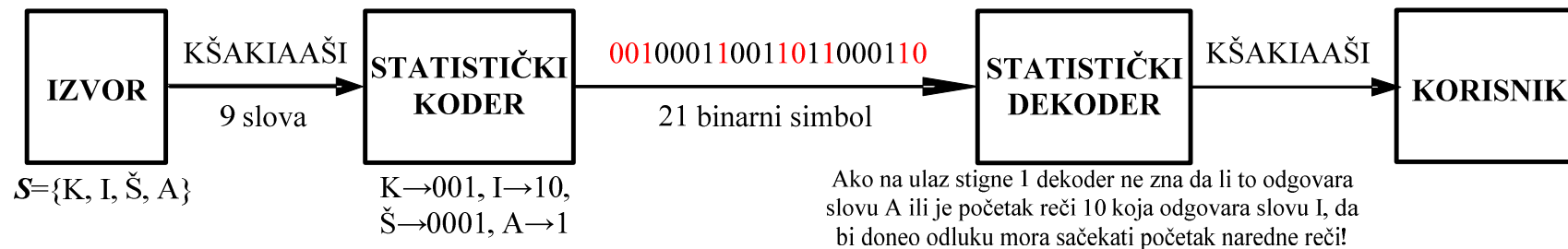
Za prosti binarni kod je $l_1 = l_2 = l_3 = l_4 = 2$ i Kraftova relacija je zadovoljena sa jednakošću (kod je kompletan):

$$\sum_{i=1}^4 2^{-l_i} = \frac{1}{4} + \frac{1}{4} + \frac{1}{4} + \frac{1}{4} = 1$$

Za drugo i treće predloženo rešenje važi $l_1 = 3, l_2 = 2, l_3 = 4, l_4 = 1$, pa se lako dobija

$$\sum_{i=1}^4 2^{-l_i} = \frac{1}{8} + \frac{1}{4} + \frac{1}{16} + \frac{1}{2} = \frac{15}{16} < 1$$

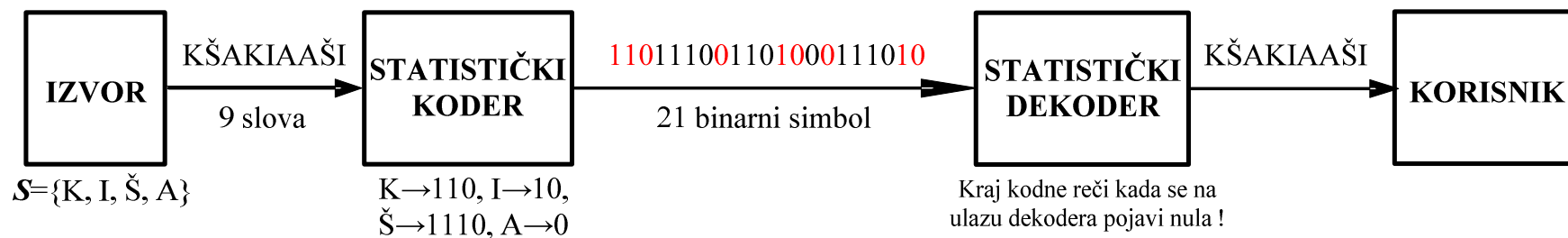
Ipak, drugi kod nije trenutan (iako jeste jednoznačno dekodibilan) jer je kodna reč 1 prefiks kodne reči 10!

Zadatak 1

Treći kod je dokaz da se za iste dužine kodnih reči može napraviti trenutani kod. To je koma kod, gde 0 označava kraj kodne reči. Na ovaj način se obezbeđuje da u samoj kodnoj reči imamo separator, pa nije potrebno dodavati simbole koji bi razdvojili kodne reči!

Simboli	Treći kod
K	110
I	10
Š	1110
A	0

Zadatak 1

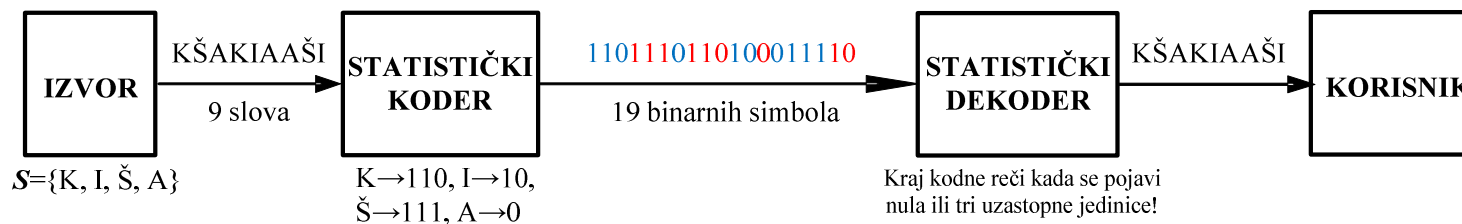
Moguća je dodatna modifikacija trećeg koda:

Simboli	Modifikovan treći kod
K	110
I	10
Š	111
A	0

Kraftova nejednakost:

$$\sum_{i=1}^4 2^{-l_i} = \frac{1}{8} + \frac{1}{4} + \frac{1}{8} + \frac{1}{2} = 1$$

Ovo je modifikovani koma kod, gde se kraj kodne reči pojavljuje kada se pojavi 0 ili maksimalan dozvoljeni broj jedinica.

Zadatak 2

Izvršiti binarno statističko kodovanje izvora informacija bez memorije koji emituje $q=6$ simbola sa sledećim verovatnoćama:

s_i	s_1	s_2	s_3	s_4	s_5	s_6
$P(s_i)$	0,65	0,05	0,08	0,15	0,04	0,03

- Primeniti binarni Hafmenov postupak kodovanja, odrediti efikasnost dobijenog koda, ostvareni stepen kompresije primenom Hafmenovog algoritma i maksimalni stepen kompresije za ovaj izvor.
- Nacrtati kodno stablo koje odgovara ovom kodu.
- Ako izvor emituje sekvencu simbola $s_2, s_1, s_4, s_1, s_5, s_3, s_6$ i kanal greši pri prenosu prvog i osmog bita, odrediti dekodovanu sekvencu u svakom od dva posmatrana slučaja.

Zadatak 2 – rešenje (1)

Rešenje: Hafmenov postupak ilustrovan pomoću tabele

s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i
s_1	0,65	0	s_1	0,65	0	s_1	0,65	0	s_1	0,65	0	s_1	0,65	0
s_4	0,15	11	s_4	0,15	11	s_4	0,15	11	$s_2s_3s_5s_6$	0,20*	10	$s_2s_3s_4s_5s_6$	0,35*	1
s_3	0,08	101	s_3	0,08	101	$s_2s_5s_6$	0,12*	100	s_4	0,15	11			
s_2	0,05	1001	s_5s_6	0,07*	1000	s_3	0,08	101						
s_5	0,04	10000	s_2	0,05	1001									
s_6	0,03	10001												

Entropija

$$H(S) = \sum_{i=1}^6 P(s_i) \lg \frac{1}{P(s_i)} = 1,66 \text{ [Sh/simb]}$$

Srednja dužina kodne reči

$$L = \sum_{i=1}^6 P(s_i) l(s_i) = 0,65 \times 1 + 0,05 \times 4 + 0,08 \times 3 + 0,15 \times 2 + 0,04 \times 5 + 0,03 \times 5 = 1,74 \text{ [b/simb]}$$

Efikasnost koda

$$\eta = \frac{H(S)}{L} \times 100\% = 95,4\%$$

Zadatak 2 – rešenje (2)

Ostvareni stepen kompresije ρ pokazuje koliko se puta smanjuje broj bita na izlazu statističkog kodera u poređenju sa slučajem kada je primenjen binarni kod

$$\rho = \frac{\lceil \lg q \rceil}{L} = \rho_{\max} \eta$$

*Operator $\lceil \cdot \rceil$ označava prvi veći (ili jednak) ceo broj od vrednosti argumenta

$$\rho = \frac{\lceil \lg q \rceil}{L} = \frac{3}{1,74} = 1,724$$

$\rho_{\max}$ – maksimalna moguća vrednost stepena kompresije

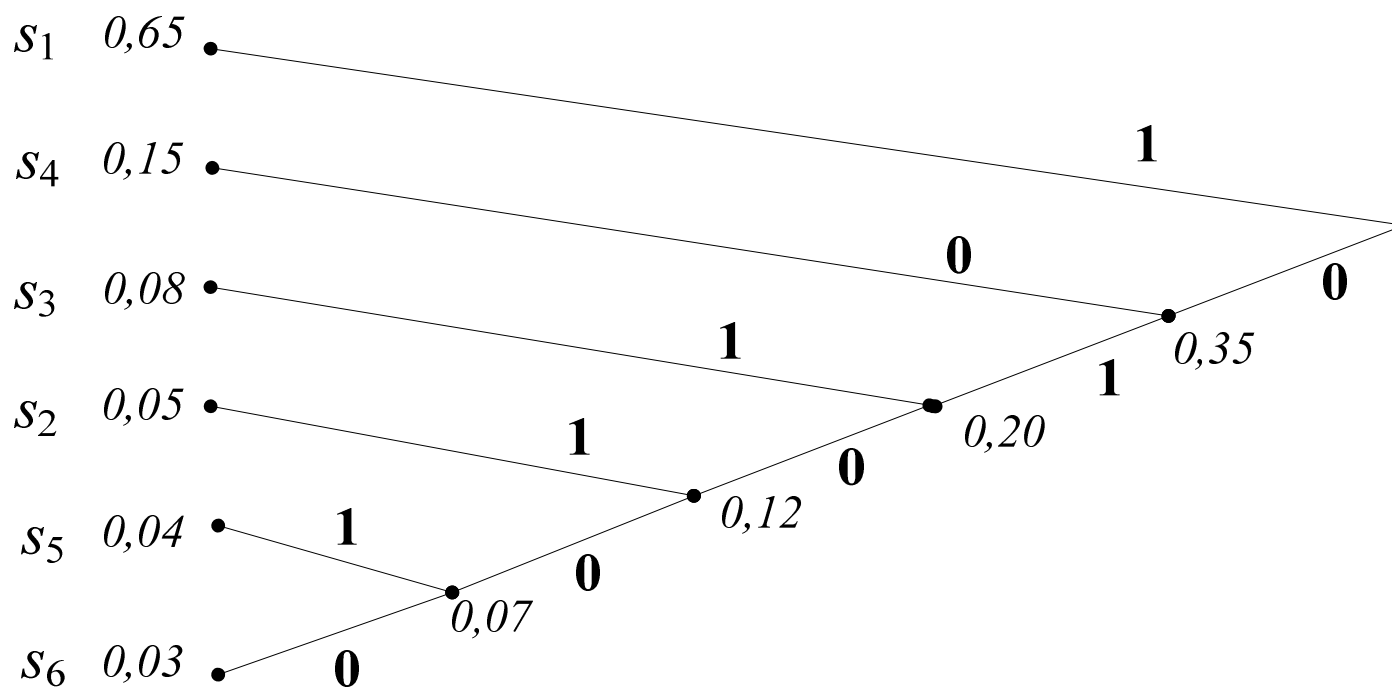
$\rho_{\max}$ ne zavisi od primenjenog koda već je karakteristika izvora i pokazuje koliki je „kompresioni potencijal izvora“ a definisana je izrazom.

$$\rho_{\max} = \frac{\lceil \lg q \rceil}{H(S)} = 1.8072$$

$$\log_a b = \frac{\log_c b}{\log_c a}, \quad \forall c$$

Zadatak 2 – rešenje (3)

b) Hafmenov postupak ilustrovan pomoću stabla

Zadatak 2 – rešenje (4)

c) Izvor emituje sekvencu simbola $s_2, s_1, s_4, s_1, s_5, s_3, s_6$, kanal greši pri prenosu prvog i osmog bita

s_i	$P(s_i)$	x_i
s_1	0,65	0
s_2	0,05	1001
s_3	0,08	101
s_4	0,15	11
s_5	0,04	10000
s_6	0,03	10001

s_2	s_1	s_4	s_1	s_5	s_3	s_6	
<u>1</u> 001	0	11	<u>0</u>	10000	101	10001	
0	0	0	101	11	10000	101	10001
s_1	s_1	s_1	s_3	s_4	s_5	s_3	s_6

Zadatak 3

Izvršiti Hafmenovo kodovanje simbola iz zadate liste

s_i	s_1	s_2	s_3	s_4	s_5	s_6
$P(s_i)$	0.5	0.2	0.1	0.1	0.07	0.03

ako se novodobijeni simbol pri redukciji uvek stavlja na poslednje mesto u skupu jednakih verovatnoća ili se stavlja proizvoljno.

Za svako od dva rešenja odrediti:

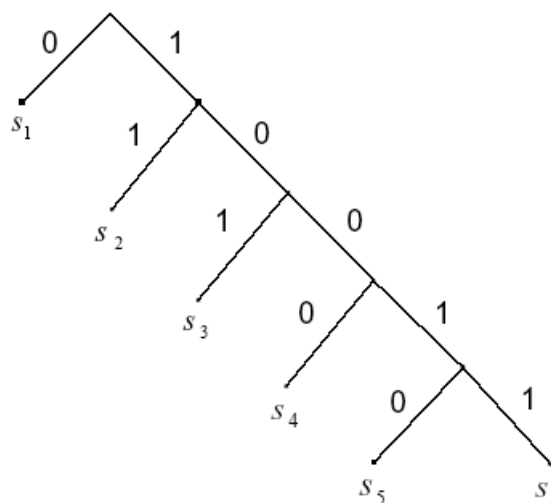
- Entropiju
- Srednju dužinu kodne reči
- Postignutu efikasnost

Zadatak 3 – rešenje 1

* Postupak ilustrovan tabelom:

s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i
s_1	0.5	0	s_1	0.5	0	s_1	0.5	0	s_1	0.5	0	s_1	0.5	0
s_2	0.2	11	s_2	0.2	11	s_2	0.2	11	$s_3 s_4 s_5 s_6$	0.3*	10	$s_2 s_3 s_4 s_5 s_6$	0.5*	1
s_3	0.1	101	s_3	0.1	101	$s_4 s_5 s_6$	0.2*	100	s_2	0.2	11			
s_4	0.1	1000	s_4	0.1	1000	s_3	0.1	101						
s_5	0.07	10010	$s_5 s_6$	0.1*	1001									
s_6	0.03	10011												

* Kodno stablo

Srednja dužina kodne reči, efikasnost – rešenje 1

* Srednja dužina kodne reči:

$$L_{sr} = 0.5 * 1 + 0.2 * 2 + 0.1 * 3 + 0.1 * 4 + 0.07 * 5 + 0.03 * 5 = 2.1 \text{ [b / simb]}$$

* Entropija izvora

$$H(s) = \sum_{i=1}^6 P(s_i) \log_2 \frac{1}{P(s_i)} = 2.0502 \text{ [Sh / simb]}$$

* Efikasnost

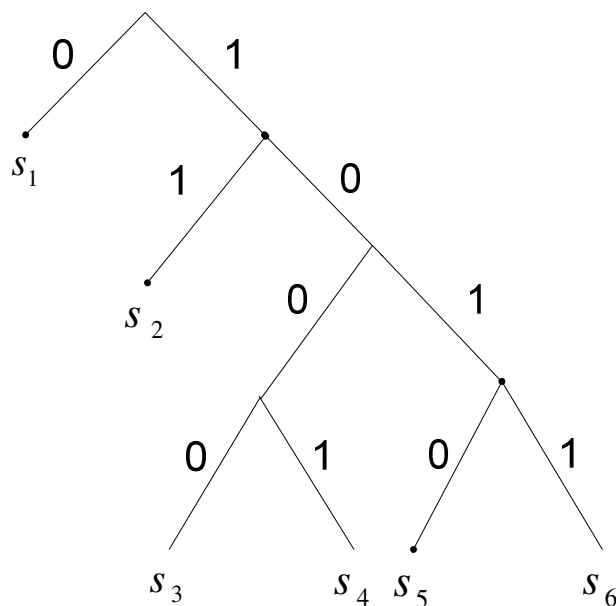
$$\eta = \frac{H(s)}{L_{sr}} \cdot 100\% = 97.63\%$$

Zadatak 3 – rešenje 1

* Postupak ilustrovan tabelom:

s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i
s_1	0.5	0	s_1	0.5	0	s_1	0.5	0	s_1	0.5	0	s_1	0.5	0
s_2	0.2	11	s_2	0.2	11	s_2	0.2	11	$s_3s_4s_5s_6$	0.3*	10	$s_2s_3s_4s_5s_6$	0.5*	1
s_3	0.1	1000	s_5s_6	0.1*	101	s_3s_4	0.2*	100	s_2	0.2	11			
s_4	0.1	1001	s_3	0.1	1000	s_5s_6	0.1	101						
s_5	0.07	1010	s_4	0.1	1001									
s_6	0.03	1011												

* Kodno stablo

Srednja dužina kodne reči, efikasnost – rešenje 2

* Srednja dužina kodne reči:

$$L_{sr} = 0.5 * 1 + 0.2 * 2 + 0.1 * 4 + 0.1 * 4 + 0.07 * 4 + 0.03 * 4 = 2.1 \text{ [b / simb]}$$

* Entropija izvora

$$H(s) = \sum_{i=1}^6 P(s_i) \log_2 \frac{1}{P(s_i)} = 2.0502 \text{ [Sh / simb]}$$

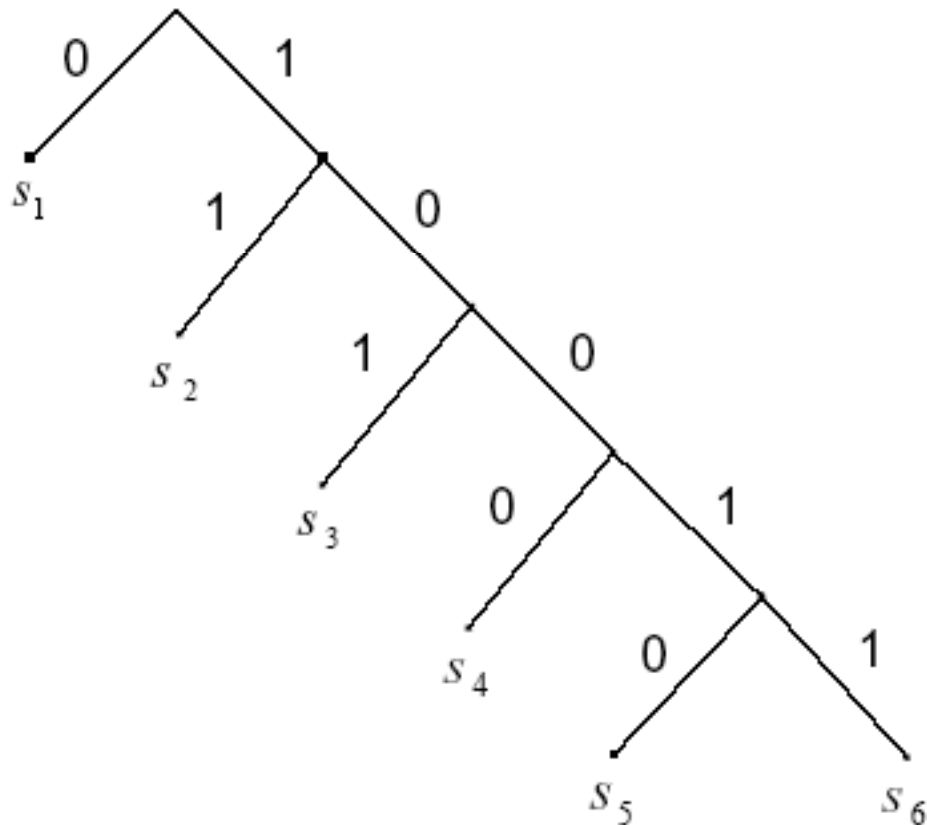
* Efikasnost

$$\eta = \frac{H(s)}{L_{sr}} \cdot 100\% = 97.63\%$$

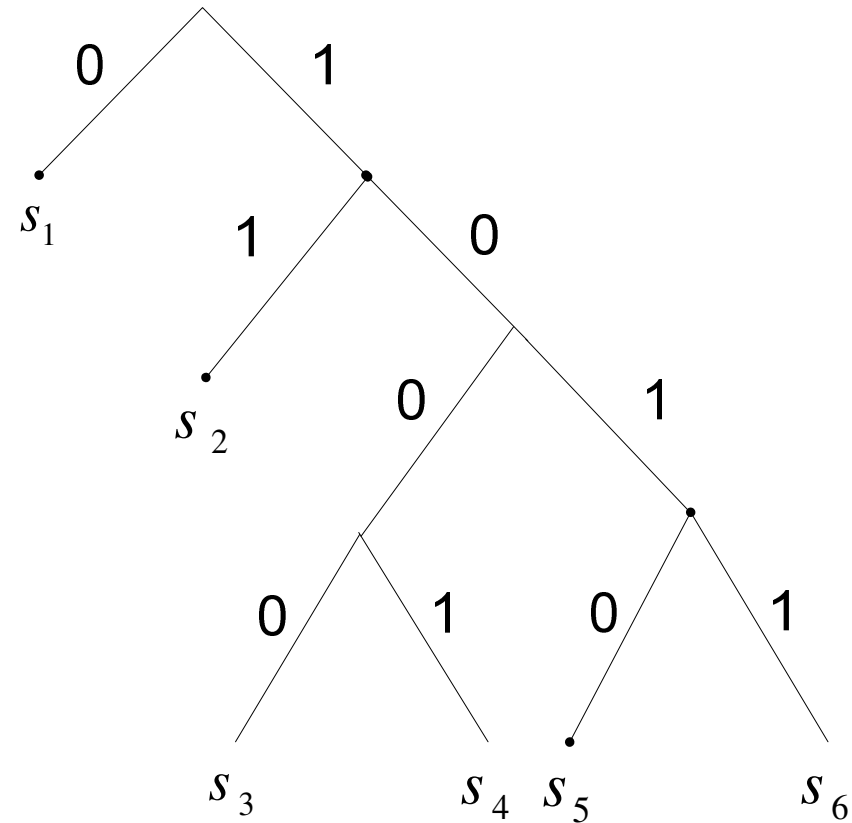

Kodno stablo – poređenje dva rešenja

* Predstava koda koje odgovara prvom rešenju :

* Stablo koje odgovara drugom mogućem rešenju koje ima istu srednju dužinu kodne reči:

Zadatak 4

Posmatra se izvor koji emituje dva simbola sa sledećim verovatnoćama:
 $P(s_1)=0.7$, $P(s_2)=0.3$.

Izvršiti binarno statističko kodovanje (po Hafmenovom postupku) izvora informacija, njegovog drugog i trećeg proširenja.

* Rešenje:

I Originalni izvor:

Postupak statističkog kodovanja elemenata liste originalnog izvora:

s_i	$P(s_i)$	x_i
s_1	0.7	0
s_2	0.3	1

Entropija originalnog izvora: $H(S) = 0.7 \cdot \lg \frac{1}{0.7} + 0.3 \cdot \lg \frac{1}{0.3} = 0.8813 \text{ Sh / simb}$

Srednja dužina kodne reči: $L_{sr} = 0.7 * 1 + 0.3 * 1 = 1 \text{ b / simb}$

Efikasnost
 $\eta = \frac{0.8813}{1} \cdot 100\% = 88.13\%$

Koeficijent kompresije
 $\rho = \frac{\lceil \lg q \rceil}{L} = \frac{1}{1} = 1$

Zadatak 4 –rešenje (1)

* II Drugo proširenje:

- Postupak statističkog kodovanja elemenata liste II proširenja izvora:

s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i
$\sigma_1 = s_1 s_1$	0.49	1	σ_1	0.49	1	$\sigma_2 \sigma_3 \sigma_4$	0.51*	0
$\sigma_2 = s_1 s_2$	0.21	01	$\sigma_3 \sigma_4$	0.30*	00	σ_1	0.49	1
$\sigma_3 = s_2 s_1$	0.21	000	σ_2	0.21	01			
$\sigma_4 = s_2 s_2$	0.09	001						

* Entropija

$$H(S^2) = 2H(S) = 1.7626 \text{ Sh / simb}$$

* Srednja dužina kodne reči

$$L_2 = 0.49 * 1 + 0.21 * 2 + 0.21 * 3 + 0.09 * 3 = 1.81 \text{ b / simb}$$

* Efikasnost

$$\eta = \frac{1.7626}{1.81} \cdot 100\% = 97.38\%$$

* Koeficijent kompresije

$$\rho = \frac{\lceil \lg q \rceil}{L_2} = \frac{2}{1.81} = 1.105$$

Zadatak 4 –rešenje (2)

III Treće proširenje: Postupak statističkog kodovanja elemenata liste III proširenja izvora:

s_i	$P(s_i)$	x_i	S_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i
$\sigma_1=s_1 s_1 s_1$	0.343	00	σ_1	0.343	00	σ_1	0.343	00	σ_1	0.343	00
$\sigma_2=s_1 s_1 s_2$	0.147	11	σ_2	0.147	11	σ_2	0.147	11	$*\sigma_4\sigma_6\sigma_7\sigma_8$	0.216	10
$\sigma_3=s_1 s_2 s_1$	0.147	010	σ_3	0.147	010	σ_3	0.147	010	σ_2	0.147	11
$\sigma_4=s_1 s_2 s_2$	0.063	1000	σ_5	0.147	011	σ_5	0.147	011	σ_3	0.147	010
$\sigma_5=s_2 s_1 s_1$	0.147	011	$*\sigma_7\sigma_8$	0.090	101	$*\sigma_4\sigma_6$	0.126	100	σ_5	0.147	011
$\sigma_6=s_2 s_1 s_2$	0.063	1001	σ_4	0.063	1000	$\sigma_7\sigma_8$	0.090	101			
$\sigma_7=s_2 s_2 s_1$	0.063	1010	σ_6	0.063	1001						
$\sigma_8=s_2 s_2 s_2$	0.027	1011									

s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i	s_i	$P(s_i)$	x_i
σ_1	0.343	00	$*\sigma_2\sigma_4\sigma_6\sigma_7\sigma_8$	0.363	1	$*\sigma_1\sigma_3\sigma_5$	0.637	0
$*\sigma_3\sigma_5$	0.294	01	σ_1	0.343	00	$\sigma_2\sigma_4\sigma_6\sigma_7\sigma_8$	0.363	1
$\sigma_4\sigma_6\sigma_7\sigma_8$	0.216	10	$\sigma_3\sigma_5$	0.294	01			
σ_2	0.147	11						

Zadatak 4 –rešenje (3)

III Treće proširenje:

* **Entropija** $H(S^3) = 3H(S) = 2.6439 \text{ Sh / simb}$

* **Srednja dužina kodne reči**

$$\begin{aligned} L_3 &= 2*(0.343 + 0.147) + 3*(0.147 + 0.147) + 4*(0.063 + 0.063 + 0.063 + 0.027) = \\ &= 2*0.49 + 3*0.294 + 4*0.216 = 2.726 \text{ b / simb} \end{aligned}$$

* **Efikasnost** $\eta = \frac{2.6439}{2.726} \cdot 100\% = 96.98\%$

Koeficijent kompresije $\rho = \frac{[\text{ld } q]}{L} = \frac{3}{L} = \frac{3}{2.726} = 1.1005$

Zadatak 4

Kako zavisi efikasnost od verovatnoće binarnih simbola?

n	1	2	3	4	5	6	7
$P(s_2) = 0,1$	46.90	72.71	88.05	95.22	97.67	99.75	98.87
$P(s_2) = 0,3$	88.13	97.38	96.99	98.82	99.13	99.22	99.64
$P(s_2) = 0,5$	100	100	100	100	100	100	100

Jasno je da efikasnost raste sa povećanjem reda proširenja.

Za bilo koji odnos verovatnoća, uz pomoć proširenja efikasnost asimptotski teži ka vrednosti , odnosno da se u tom slučaju postigne maksimalan stepen kompresije

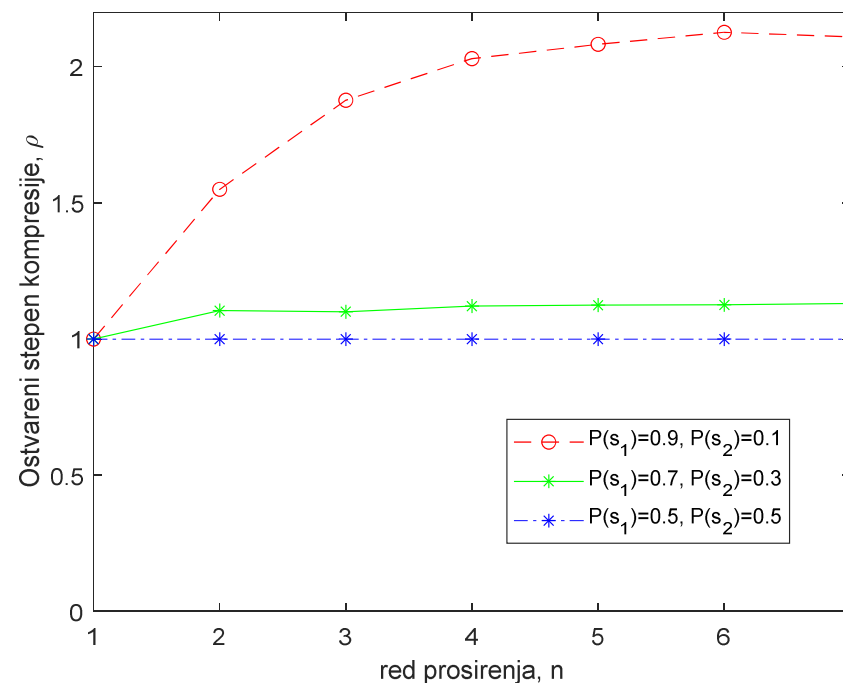
Najbolji rezultat za jednakoverovatne simbole?

Hafmen je tada jeste optimalan čak i ako se ne rade proširenja (kao i binarni kod), ali tada uopšte nema kompresije!

Zadatak 4

Stepen kompresije je često i bitniji od efikasnosti, jer on pokazuje koliko je uspešan posmatrani postupak kompresije, tj. koliko puta se može skratiti dužina komprimovane sekvence u odnosu na sekvencu koja bi se dobila primenom prostog binarnog koda. Sa povećanjem reda proširenja, stepen kompresije teži svojoj maksimalnoj vrednosti ($\rho_{\max}$), koja je data izrazom

$$\rho_{\max} = \frac{\lceil \text{ld}(q) \rceil}{H(S)}$$

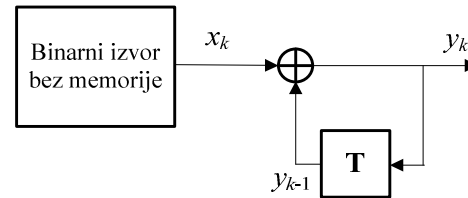

Zadatak 5

- * Neka se na ulazu u *diferencijalni koder* nalazi statistički nezavisni binarni niz nula i jedinica gde je verovatnoća pojave jedinice p a pojave nule $q=1-p$.

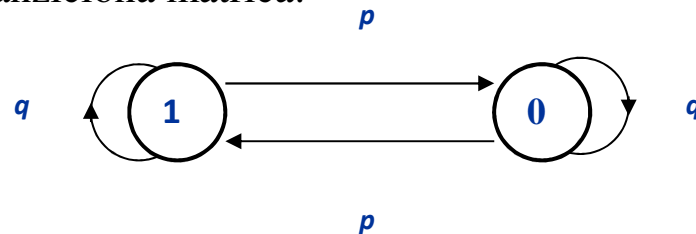
- Entropija izvora koji emituje ovaj niz je

$$H(S) = p \log(1/p) + q \log(1/q).$$

- * Neka je primenjeno diferencijalno kodovanje jedinice, tj. neka pojava jedinice u ulaznom nizu izaziva promenu vrednosti linijskog signala s jednog nivoa na drugi, dok pojava nule ostavlja tekući nivo nepromenjen.

- Diferencijalnim kodovanjem se uvodi statistička zavisnost u linijski signal – dobija se Markovljev niz prvoga reda.
- Sada je verovatnoća pojave 0 posle 0 ili 1 posle 1 ravna verovatnoći pojave nule u originalnom – informacionom nizu (q), a verovatnoća pojave 0 posle 1 ili 1 posle 0 ravna verovatnoći pojave jedinice u istom nizu (p).
- Dijagram stanja i tranziciona matrica:

Zadatak 5

- * Stacionarne verovatnoće linijskih simbola su po 0,5. Dijagram je potpuno simetričan a i tranziciona matrica je dvostruko stohastička ($p+q=1$).
- * Prema tome, entropija linijskog signala se računa koristeći sledeće verovatnoće:

s_i, s_j	$P(s_j/s_i)$	$P(s_i)$	$P(s_i, s_j) = P(s_i)P(s_j/s_i)$
00	q	0,5	$0,5q$
01	p	0,5	$0,5p$
10	p	0,5	$0,5p$
11	q	0,5	$0,5q$

- * Entropija:

$$H(S) = 0,5q \log_2 \frac{1}{q} + 0,5p \log_2 \frac{1}{p} + 0,5p \log_2 \frac{1}{p} + 0,5q \log_2 \frac{1}{q} = p \log_2 \frac{1}{p} + q \log_2 \frac{1}{q}.$$

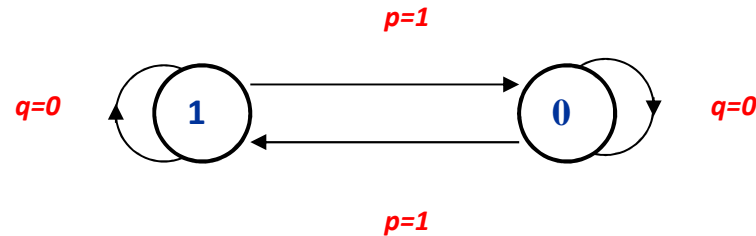
- * Ovaj rezultat je logičan, jer se diferencijalnim kodovanjem ne može promeniti količina informacija u originalnom nizu.
  - treba zapaziti da je entropija pridruženog izvora 1 Sh/simb.
  - nule i jedinice u linijskom signalu su podjednako verovatne bez obzira na verovatnoće nula i jedinica u informacionom nizu

Zadatak 5

- * Odrediti entropiju sekvence

‘ 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0 ’

- * Očigledno je u pitanju izvor prvog reda pa je dijagram stanja i izraz za entropiju isti kao u prethodnom primeru

$$H(S) = p \log_2 \frac{1}{p} + q \log_2 \frac{1}{q} = 1 \times \log_2 \frac{1}{1} + 0 \times \log_2 \frac{1}{0} = 0 \text{ [Sh / simb]}$$

- * Pošto je entropija jednaka nuli, jasno je da ovaj izvor ne emituje informacije!
  - U pitanju je deterministički signal, on ne emituje informaciju!
  - Primena izraza za entropiju izvora bez memorije dala bi pogrešan rezultat $H(S) = 0.5 \log_2 2 + 0.5 \log_2 2 = 1 \text{ Sh/simb}$.